

Кузь Василь Іванович

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6008-7203>*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

У статті досліджено суть та зміст економічної безпеки суб'єкта господарювання, ідентифіковано управлінські об'єкти, показники та індикатори економічної стійкості в розрізі її складових елементів, визначено ключові цілі управління економічною безпекою. Розглянуто стан економічної безпеки як системи та процесу, встановлено важливість облікового, аналітичного та контрольного забезпечення у досягненні прийнятного рівня його економічної стійкості. Надано характеристику впливу принципів бухгалтерського обліку на економічну безпеку суб'єкта господарювання. Встановлено взаємозв'язки між об'єктами організації бухгалтерського обліку та станом економічної стійкості. Визначено вимоги до процесу організації функціонування системи бухгалтерського обліку, дотримання яких дозволить підвищити релевантність інформаційного забезпечення оцінки рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання та поліпшить стан його інформаційної безпеки.

Ключові слова: бухгалтерський облік, економічна безпека, інформаційна безпека, об'єкти організації обліку, облікова політика, організація обліку.

Vasyl Kuz

*Candidate of Economic Sciences, Docent,
Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis, and Audit,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

ORGANIZATION OF ACCOUNTING AS A TOOL FOR ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF A BUSINESS ENTITY

The purpose of the article is to identify the components of the economic security of a business entity and determine the system of its indicators-indicators to assess the capabilities of the accounting system to produce the appropriate information support, as well as to analyze the relationships between the principles of accounting, the objects of its organization and management decisions to ensure an acceptable level of economic security of a business entity. The article examines the essence and content of a business entity's economic security, identifies management objects, indicators, and components, and defines the key objectives of economic security management. The state of an entity's economic security, as a system and process, is considered, and the importance of accounting, analytical, and control support in achieving an acceptable level of economic stability is established. The influence of the principles of accounting and financial reporting (autonomy, continuity, periodicity, actual cost, accrual, full disclosure, consistency, prudence, the predominance of substance over form, and a single monetary unit) on the economic security of a business entity is described. The interrelationships between the objects of accounting organization (form of organization and accounting, accounting policy, job responsibilities of accounting employees, information, technical and ergonomic support for accounting, prospective development of the accounting system) and the state of economic stability are established. The requirements for organizing the functioning of the accounting system are determined, compliance with which will enable increasing the relevance of information support for assessing the level of economic security of a business entity and improving its information security status.

Keywords: accounting, economic security, information security, objects of accounting organization, accounting policy, accounting organization.

Постановка проблеми. У ринкових умовах господарювання економічні суб'єкти перебувають у постійному пошуку різного роду інструментів забезпечення прийнятного рівня економічної безпеки, який дозволить досягти стану стабільності поточної діяльності та визначених цілей розвитку. Ідентифікація економічної безпеки в якості управлінського

об'єкта зумовлена агресивністю зовнішнього та внутрішнього середовищ функціонування, що в умовах посилення конкурентної боротьби, цифровізації управлінських та операційних процесів, високого рівня економічної невизначеності та ризиків господарської діяльності стає невід'ємним атрибутом системи управління.

Бухгалтерський облік як інформаційна система повинен реагувати на інформаційні потреби управління щодо забезпечення прийнятного стану економічної безпеки суб'єкта господарювання. Поряд з цим організація та здійснення облікового процесу є основою інформаційної безпеки, адже акумулювання та опрацювання облікової інформації може мати негативні наслідки, пов'язані з її недостовірністю та несанкціонованим використанням, що вказує на дуалістичний зміст системи бухгалтерського обліку для процесу нівелювання негативного впливу ризиків на господарську діяльність.

Традиційний підхід до організації функціонування системи бухгалтерського обліку, який орієнтований на регламентовані фінансові та фіскальні потреби користувачів зумовлює актуальність порушеної проблематики та потребує проведення досліджень в сфері розгляду економічної безпеки суб'єкта господарювання як одного з об'єктів облікового забезпечення системи управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Проведені теоретичні дослідження щодо визначення суті економічної безпеки суб'єкта господарювання, складових і засобів підвищення її рівня такими дослідниками як І.Ю. Боса [1], І.Ю. Штулер [2], В.А. Фурсова [3], І.О. Дейнега [4], Л.В. Городянська [5], О.В. Дейнега [6], П.А. Фісуненко [7; 8], Т.В. Микитенко [9], О.В. Коваленко [10], Т.І. Олійник [11], С.Т. Пілецька [12] вказують на управлінське значення та комплексний характер досліджуваних об'єктів та процесів, визначають механізми забезпечення прийнятного рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання в цілому та в розрізі її складових елементів. Низка дослідників, зокрема С.І. Василішин [13], С.А. Бурлан [14], І.В. Мельничук [15], В.А. Замлинський [16], О.О. Дорошенко [17], О.Ю. Широкопояс [18], Н.М. Гудзенко [19], Н.В. Бондарчук [20] отримали релевантні результати у сфері науково-практичних розвідок щодо значення системи бухгалтерського обліку в забезпеченні економічної безпеки суб'єкта господарювання. Особлива увага ними приділена обліковій політиці як засобу забезпечення достовірності облікової інформації на основі якої формуються індикатори економічної безпеки та інструменту впливу облікової методології на них.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на значний науково-практичний інтерес до проблем забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання та значній ролі системи бухгалтерського обліку в даному процесі додаткового дослідження потребують питання досягнення стану поточної та стратегічної економічної стійкості за допомогою організаційних дій, які визначають специфіку обліково-інформаційної конструкції суб'єкта господарювання.

Метою статті є ідентифікація складових елементів економічної безпеки суб'єкта господарювання та визначення системи її показників-індикаторів задля оцінки можливостей продукування системою бухгалтерського

обліку відповідного інформаційне забезпечення, а також аналіз взаємозв'язків між принципами бухгалтерського обліку, об'єктами його організації та управлінськими рішеннями щодо забезпечення прийнятного рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічну безпеку суб'єкта господарювання необхідно розглядати як системний та комплексний стан, який вказує на досягнення визначених тактичних і стратегічних цілей розвитку. Необхідність оцінки рівня економічної безпеки зумовлена багатьма як зовнішніми (геополітична та макроекономічна нестабільність; посилення конкурентної боротьби; зміни нормативно-правового регулювання; інші деструктивні явища зовнішнього середовища тощо), так і внутрішніми (неефективність управлінської моделі; інформаційна асиметрія; кадрові ризики; відставання від технічного прогресу; негативне відхилення від прогнозованих операційних цілей функціонування тощо) факторами. Досягнення суб'єктом стану економічної безпеки потребує аналізу наведених факторів з можливістю визначення індикаторів, які виступатимуть об'єктами управління. Проблемним аспектом у визначеному процесі є відсутність стандартизованих показників, які об'єктивно відображають рівень економічної безпеки для всіх без винятку суб'єктів господарювання, що призводить до необхідності індивідуального підходу до їх ідентифікації та обґрунтування, а також до пошуку релевантних джерел інформації.

У першу чергу потрібно дослідити суть економічної безпеки суб'єкта господарювання задля визначення її складових та ідентифікації процедур її досягнення. Боса І.Ю. [1] вказує, що оцінка рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання передбачає здатність прогнозувати вплив ризиків зовнішнього та внутрішнього середовищ на фінансово-господарську діяльність, а головне – визначати систему заходів задля нівелювання негативних тенденцій. Як стверджують Штулер І.Ю. та Шевченко Д.В. [2], економічна безпека суб'єкта господарювання – це стан його стратегічної стійкості, що досягається на основі здійснених різного роду заходів, передбачає адаптивність операційних та управлінських процесів до ринкових коливань, надійне функціонування ланцюга створення вартості та забезпечує умови для безперешкодної реалізації пріоритетних цілей розвитку суб'єкта господарювання. Рівень економічної безпеки суб'єкта господарювання частково можна визначати виходячи із ефективності управління його ресурсним потенціалом. Фурсова В.А., Фурсов І.В. та Фрунза С.А. під економічною безпекою суб'єкта господарювання вбачають стан ефективного використання ним ресурсів та можливостей [3].

Багатоаспектність досліджуваного поняття та відсутність цільових показників визначення рівня економічної безпеки призводять до існування різноманітних підходів до розкриття її змісту. Дейнега І.О. та Пиртко М.С. виділяють наступні підходи до розкриття змісту економічної безпеки: адаптивний; ресурсно-

функціональний; комплексний чи мультиаспектний; орієнтований на захист потенціалу суб'єкта господарювання; орієнтований на стабільність та стійкість [4, с. 125]. У свою чергу Боса І.Ю. досліджуване поняття трактує з ресурсної та управлінської точок зору, з позиції гармонізації інтересів економічних суб'єктів та з урахуванням цільових завдань [1, с. 305]. На думку Фурсової В.А., Фурсова І.В. та Фрунзи С.А. зміст поняття «економічна безпека» можна визначати з ресурсної, конкурентної, активної, захисної, організаційної, філософської, функціональної, стійкісної, гар-

монізаційної, інформаційної та фінансової точок зору [3]. Наведена інформація засвідчує, що для досягнення необхідного рівня економічної безпеки фінансово-господарську діяльність потрібно поділяти на складові (табл. 1), задля забезпечення можливості визначення системи індикаторів і показників, які характеризують досягнення безпечного стану.

Беручи до уваги системність фінансово-господарської діяльності та механізму управління нею окремі показники стану економічної безпеки можуть бути ідентифіковані в рамках декількох її складових.

Таблиця 1

Система економічної безпеки суб'єкта господарювання

Складові елементи	Управлінські об'єкти	Показники та індикатори	Управлінська мета
Організаційно-правові	Права власності; контракти та договори; ліцензування та патентування; нематеріальні активи	Реєстраційний та правовий статус; довгострокові контракти; ліцензії та патенти; ефективність та придатність об'єктів нематеріальних активів	Функціонування у правовому полі; відсутність правового тиску; захищеність інтелектуальної власності
Управлінські	Управлінська модель; процес прийняття управлінських рішень; ділова активність	Формалізація процесу прийняття управлінських рішень; адміністративні витрати; тривалість операційного та фінансового циклів	Ефективність та оперативність системи управління; зменшення частки адміністративних витрат у загальній їх величині; оптиміальність значень оборотності активів і зобов'язань, термінів операційного та фінансового циклів
Фінансові	Фінансова стійкість; ліквідність та платоспроможність; рентабельність	Коефіцієнти фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та рентабельності	Забезпечення прийнятного рівня фінансової стійкості, ліквідності та рентабельності задля досягнення стратегічних цілей; запобігання ймовірності втрати платоспроможності чи банкрутства
Ресурсні	Придатність необоротних матеріальних активів; забезпеченість матеріальними ресурсами	Коефіцієнти придатності та зносу; матеріаловіддача та матеріаломісткість; економічно обґрунтовані розміри замовлень	Мінімізація непродуктивних і складських витрат; визначення економічно обґрунтованих розмірів замовлень ресурсів; зменшення матеріаломісткості; забезпечення прийнятного рівня придатності довгострокових матеріальних активів
Техніко-технологічні	Прогресивність та інноваційність технологій	Ефективність використання та частка інноваційного обладнання	Мінімізація операційних витрат і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції (робіт, послуг)
Інтелектуально-кадрові	Людський та інтелектуальний капітал; розвиток персоналу	Продуктивність праці; плинність кадрів; витрати на розвиток персоналу	Прийнятний рівень плинності кадрів; зростання продуктивності праці; збільшення інтелектуального потенціалу
Інформаційні	Система захисту обліково-економічної інформації; IT-інфраструктура	Рівень інформаційної забезпеченості процесу управління; витрати на обслуговування інформаційної системи; кількість програмних збоїв та помилок; аналітичні можливості облікового програмного забезпечення	Недопущення несанкціонованого доступу до даних; оперативність оброблення інформаційних запитів; зменшення витрат на обслуговування інформаційної системи; підвищення рівня автоматичного оброблення облікової інформації та її аналітичності; ідентифікація додаткових інформаційних підсистем у системі бухгалтерського обліку

Джерело: систематизовано на основі [1–12]

вих, особливо якщо мова йде про інформаційну безпеку суб'єкта господарювання, що забезпечує мультиплікативність у досягненні управлінських цілей. Городянська Л.В. та Цюкало Л.В. зазначають, що інформаційна складова економічної безпеки суб'єкта господарювання характеризує ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення фінансово-господарської діяльності [5, с. 108]. Доцільно відмітити, що досягнення стану інформаційної безпеки виходить за межі внутрішнього середовища, адже потребує упорядкування масиву даних, що надходять із зовнішнього середовища та підтвердження їх достовірності. Дейнега О.В. та Дейнега І.О. [6] вважають, що для забезпечення стабільності функціонування суб'єкта господарювання як економічної системи важливе значення має система заходів, пов'язаних з функціоналом інформаційної безпеки щодо зниження ринкової ентропії. Фісуненко П.А. до функцій забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання відносить інформаційну, стверджуючи, що вона «має включати дії за двома напрямками: моніторинг зовнішнього і внутрішнього середовища з метою створення переліку факторів, що можуть вплинути на підприємство в довгостроковій і короткостроковій перспективі; моніторинг факторів і загроз та їх ранжування за ймовірністю настання, за рівнем впливу на підприємство, за можливістю впливу на них чи нейтралізації» [7, с. 189]. Стану інформаційної безпеки суб'єкта господарювання неможливо досягти без усунення ризиків, пов'язаних із цифровою трансформацією управлінських, облікових та операційних процесів суб'єкта господарювання. Фісуненко П.А. та Булеев Ю.С. [8] до таких відносять технічні помилки та перешкоди, кіберзагрози, неузгодженість процесів, недостатні ІТ-компетенції та опір змінам, інституційні бар'єри, додаткові витрати тощо. Микитенко Т.В., Петровська І.О., Рогов П.Д. та Гаркуша А.О. [9, с. 30] ідентифікують проблеми економічної та інформаційної безпеки суб'єкта господарювання через ведення бухгалтерського обліку за допомогою програмного забезпечення де-факто іноземного виробництва, що може призвести до витоку конфіденційної інформації та кіберзлочинів.

Основна мета встановлення індикаторів і показників економічної безпеки полягає в ідентифікації об'єктів, управлінський вплив на які забезпечить досягнення прийнятного її рівня. Коваленко О.В. [10] вважає, що забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання – це процес, метою якого є досягнення певного стану, який характеризується як безпечний. Олійник Т.І. до найважливіших умов існування господарюючого суб'єкта в рамках забезпечення його економічної безпеки відносить: «достатню потребу ресурсів для ведення економічної діяльності (матеріальних, фінансових, трудових, техніко-технологічних та ін.); раціональну організацію системи управління господарюючим суб'єктом; відповідність суспільним цілям функціонування суб'єкта господа-

рювання, що виражається в готовності суспільства скористатися виробленою продукцією або наданою послугою суб'єктом господарювання; наявність системи ефективного захисту економічної діяльності суб'єкта господарювання від зовнішніх і внутрішніх загроз, а також забезпечення безпеки його персоналу, матеріальних, фінансових, інформаційних та інших ресурсів; дієвість законодавчих і нормативно-правових актів, які регламентують право господарюючого суб'єкта на ведення економічної діяльності» [11, с. 44]. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю. та Кравчук Н.М. [12] стверджують, що забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання – це безперервний у часі процес, який заснований на системному моніторингу індикаторів економічної безпеки, що надає можливість отримання об'єктивної оцінки стану економічної безпеки і потребує застосовування відповідних механізмів її забезпечення. Отже, доцільно розглянути економічну безпеку в якості процесу, який складається з сукупності дій з підготовки інформаційного забезпечення, контролю та управління (рис. 1).

Забезпечення суб'єктом господарювання прийнятного рівня економічної безпеки здійснюється на основі системи управлінських рішень, предметом яких виступають різні аспекти фінансово-господарської діяльності. У свою чергу управлінський процес передбачає активне використання значних обсягів економічної інформації, основна частка якої – це облікова інформація. Таким чином, система бухгалтерського обліку має подвійне значення для досягнення стану економічної безпеки суб'єкта господарювання: виступає продуцентом релевантних даних для прийняття управлінських рішень та є джерелом ризиків, які можуть призвести до негативного стану інформаційної безпеки. Василішин С.І. [13] акцентує увагу на потребі введення економічної безпеки до складу об'єктів обліково-аналітичного забезпечення, що надасть можливість протидіяти ризикам, загрозам і флуктуаціям середовища функціонування суб'єкта господарювання, а також забезпечить досягнення прийнятного рівня фінансової стійкості, розвитку економічного потенціалу, зростання конкурентних переваг і підвищення якості інформаційного супроводу управлінських процесів. Бурлан С.А. та Каткова Н.В. вважають, що в сучасних умовах господарювання можна визначити обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання як систему інформації, яка охоплює операційний, фінансовий, статистичний та кадровий облік, носіїв інформації, канали зв'язку, методи оброблення та як засіб своєчасного вжиття заходів щодо боротьби з негативним впливом загроз економічній безпеці суб'єкта господарювання [14, с. 187].

Облікова інформація є результатом виконання складного та багатоетапного процесу з ідентифікації та методологічного оброблення даних про об'єкти та процеси, які в сукупності становлять фінансово-

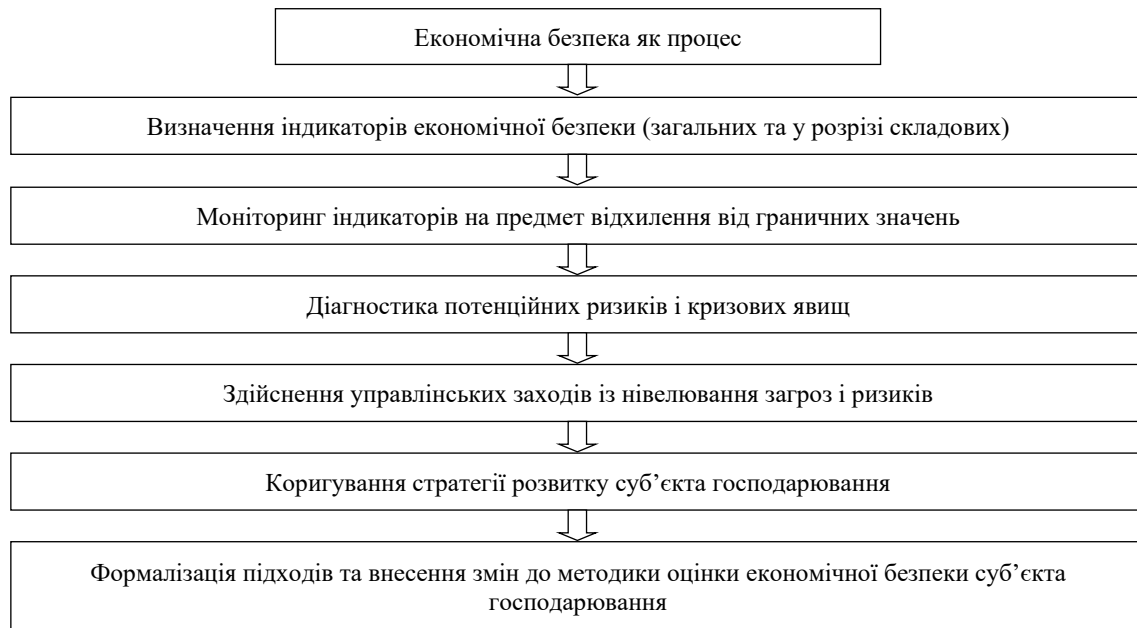

Рис. 1. Економічна безпека суб'єкта господарювання як процес

Джерело: власна розробка автора

господарську діяльність. Здійснення облікового процесу передбачає дотримання принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Мельничук І.В., Фрицький В.І. та Дубчак О.І. стверджують, що «національні та міжнародні стандарти вказують на те, що принципи бухгалтерського обліку та звітності є фундаментальними концепціями, які визначають методологічні підходи до ведення обліку господарських операцій, формування фінансових показників компанії та створення на цій основі обліково-інформаційної бази для оцінки економічної безпеки та стану суб'єкта господарювання» [15, с. 239]. Особливу увагу дослідники приділяють принципу безперервності діяльності: «для забезпечення економічної безпеки та формування достовірної інформаційної бази щодо фінансового стану та ймовірних загроз і ризиків надзвичайно важливо дотримуватись принципу безперервної діяльності» [15, с. 240]. Інші принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності також мають вагомий вплив на економічну безпеку суб'єкта господарювання, його реалізація здійснюється через правила інформаційного оброблення даних, які характеризують як загальний стан економічної безпеки, так і значення окремих її індикаторів (табл. 2).

Дотримання визначеного переліку принципів бухгалтерського обліку забезпечує об'єктивність процесу формування інформаційного забезпечення системи управління, передбачає ідентифікацію всіх без винятку господарських операцій, які призводять до появи ризиків фінансово-господарської діяльності та дозволяє встановити значення показників-індикаторів економічної безпеки суб'єкта господарювання,

а також визначає систему облікових інструментів, які можуть використовуватися за рішенням суб'єкта організації обліку в якості запобіжників кризовим явищам. У даному контексті мову необхідно вести про прийняті до застосування елементи облікової політики суб'єкта господарювання. На думку Замлинського В.А., Волошиної В.А. та Степаненка С.В. «для того, щоб утримувати прийнятний рівень економічної безпеки підприємства, необхідно керуватися важливим інструментом управління – обліковою політикою» [16, с. 57]. Особливу увагу дослідники звертають на елементи облікової політики, які визначають підходи до нарахування амортизації та визначення залишкової вартості об'єктів необоротних матеріальних активів, а також на організацію інвентаризаційної роботи як ефективного інструменту протидії ризикам, пов'язаним з використанням матеріальних об'єктів в операційних процесах, контролюванням розрахункових операцій тощо. Дорошенко О.О., Вашай Ю.В. та Якимчук А.Ю. [17] наводять перелік об'єктів обліку, які виступають індикаторами економічної безпеки суб'єкта господарювання: кінцеві та проміжні фінансові результати; доходи; виробнича собівартість; знос та залишкова вартість основних засобів; фінансові та капітальні інвестиції; витрати на персонал тощо. Широкопояс О.Ю. [18] акцентує увагу на важливості ефективної організації бухгалтерського обліку з метою забезпечення високого рівня достовірності та об'єктивності інформації про результати діяльності, яка характеризує певний стан економічної безпеки суб'єкта господарювання. Бондарчук Н.В. та Васильєва Л.М. [20, с. 491–492] зазначають, що облікова політика повинна розкривати підходи до організації

Таблиця 2

Характеристика впливу принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності на економічну безпеку суб'єкта господарювання

Принципи	Характеристика
Автономності	Відокремлення активів і зобов'язань суб'єкта господарювання від майна та зобов'язань власників забезпечує їх використання без належного управлінського підкріплення та облікового відображення
Безперервності	Використання підходів до визнання та методів оцінки активів і зобов'язань виходячи з припущення, що суб'єкт господарювання функціонуватиме й надалі забезпечує здійснення довгострокових інвестицій та обрання стратегій, пов'язаних із розподілом ризиків господарської діяльності між майбутніми звітними періодами
Періодичності	Звітування суб'єкта господарювання за певними періодами дозволяє визначати стан економічної безпеки на певну дату за результатами діяльності, що отримані у звітному періоді
Історичної (фактичної) собівартості	Пріоритетність оцінки активів, виходячи з величини понесених витрат забезпечує об'єктивність даних про індикатори, які вказують на рівень економічної безпеки в розрізі її складових
Нарахування	Методологічна узгодженість відображення в бухгалтерському обліку доходів і витрат дозволяє об'єктивно оцінювати результативність діяльності суб'єкта господарювання в цілому та окремих її складових, унеможливує маніпуляції результативними показниками через неправильне розмежування доходів і витрат між періодами
Повного висвітлення	Ідентифікація в системі бухгалтерського обліку та відображення у звітності всіх даних про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, які можуть вплинути на управлінські рішення дозволяє уникнути інформаційної асиметрії, приховування негативних явищ і наслідків господарської діяльності, забезпечити їх прозорість
Послідовності	Стабільність у використанні методів оброблення облікової інформації забезпечує її порівнянність та унеможливує штучне поліпшення (погіршення) значень показників-індикаторів, які характеризують рівень економічної безпеки суб'єкта господарювання
Обачності	Використання облікових методів, які запобігають завищенню оцінки активів і доходів і заниженню оцінки зобов'язань і витрат дозволяє ідентифікувати кризові явища на етапі їх появи та об'єктивно оцінити показники-індикатори економічної безпеки суб'єкта господарювання
Превалювання сутності над формою	Облік господарських операцій відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми дозволяє встановити фіктивність окремих з них і невілювати маніпуляції з об'єктами, які визначають рівень економічної безпеки суб'єкта господарювання
Єдиного грошового вимірника	Вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій в єдиній грошовій одиниці забезпечує можливість окреслення взаємозв'язків і взаємоузгодженості між показниками-індикаторами, які характеризують стан економічної безпеки

Джерело: власна розробка автора

та методики проведення контролю, який виступає ефективним засобом забезпечення необхідного рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання.

У табл. 3 наведена характеристика взаємозв'язків між об'єктами організації бухгалтерського обліку та складовими елементами економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Організація функціонування системи бухгалтерського обліку активно впливає на інформаційну та управлінську складові економічної безпеки суб'єкта господарювання, однак від даного процесу також залежить ефективність оцінки значень показників-індикаторів всіх інших її складових, що вказує на важливість облікової інформації при прийнятті управлінських рішень щодо забезпечення прийнятного стану економічної безпеки. Гудзенко Н.М. та Шевчук О.Д. [19, с. 813] акцентують увагу на тому, що система бухгалтерського обліку в рамках управління економічною безпекою суб'єкта господарювання повинна забезпечити вирішення таких завдань: достовірність інформаційного забезпе-

чення управління; накопичення необхідної величини ресурсів; недопущення стану втрати платоспроможності та ліквідності; оптимізація системи оподаткування; забезпечення отримання прогнозованих результатів діяльності; оптимізація внутрішніх бізнес-процесів тощо.

Поряд з тим, що організація бухгалтерського обліку продукує низку ефективних інструментів забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання, відповідна інформаційна система одночасно є джерелом ризику. Бондарчук Н.В. та Васільєва Л.М. стверджують, що особливості організації функціонування системи бухгалтерського обліку суб'єкта господарювання можуть виступати джерелами загроз для його економічної безпеки. До таких дослідники відносять відсутність внутрішнього регулювання бухгалтерського обліку, неефективне функціонування облікової системи, порушення вимог законодавства, відсутність кваліфікованого персоналу [20, с. 490]. Дане твердження можна деталізувати, адже відсутність внутрішніх регламентів, які визначають особливості

Таблиця 3

Взаємозв'язок між об'єктами організації бухгалтерського обліку та економічною безпекою суб'єкта господарювання

Об'єкти організації бухгалтерського обліку	Інструменти	Вплив на економічну безпеку
Форма організації та ведення бухгалтерського обліку	Розподіл повноважень та відповідальності, організаційна структура облікового підрозділу, обліковий процес і технологія обліку	– регламентує підзвітність та порядок виконання облікових завдань; – забезпечує системність, комплексність та оперативність облікового відображення господарських операцій та формування релевантного інформаційного забезпечення; – формує систему захисту облікової інформації
Облікова політика	Способи визнання, методи оцінки, підходи до класифікації об'єктів обліку	– забезпечує оптимальний вибір облікових методів і підходів для достовірного відображення даних в системі бухгалтерського обліку; – визначає аналітичні одиниці, які формують систему індикаторів економічної безпеки; – регламентує порядок формування та обліку резервів і забезпечень
Виконання посадових обов'язків обліковими працівниками	Професійна компетентність, посадові інструкції, професійна етика, підвищення кваліфікації	– регламентує права та обов'язки облікових працівників; – визначає перелік компетентностей, якими повинні володіти облікові працівники для виконання облікових завдань; – формує систему принципів професійної етики задля забезпечення інформаційної безпеки
Інформаційне, технічне та ергономічне забезпечення обліку	Внутрішні регламенти, програмне забезпечення, умови праці	– визначає принципи інформаційної взаємодії; – формує цифрове середовище інформаційної системи; – забезпечує належні ергономічні умови роботи облікових працівників
Перспективний розвиток системи бухгалтерського обліку	Плани розвитку системи бухгалтерського обліку	– визначає рівень ефективності функціонування системи бухгалтерського обліку; – обґрунтовує зміни в організації та веденні обліку задля підвищення рівня інформаційної та економічної безпеки суб'єкта господарювання

Джерело: власна розробка автора

провадження облікового процесу може вказувати на неправильний та необ'єктивний вибір облікових методів у цілях забезпечення достовірності облікової інформації, на відсутність необхідної аналітики для формування раціонального інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень, на неможливість інформаційної ідентифікації індикаторів, які характеризують стан економічної безпеки суб'єкта господарювання. Відсутність в облікових працівників потрібних компетенцій для якісного виконання облікових завдань не тільки може призвести до інформаційної асиметрії, але й до несанкціонованого витоку конфіденційної облікової інформації, що призведе до появи ризиків, втрат конкурентних позицій, додаткових витрат, а отже й до зниженні рівня економічної безпеки.

З метою забезпечення стану економічної безпеки суб'єкта господарювання внутрішній розпорядчий документ про організацію обліку та облікову політику повинен містити: обґрунтування організаційної форми побудови обліково-інформаційного підрозділу та обраного типу зв'язків між посадовими одиницями; способи визнання, методи оцінки, підходи до класи-

фікації об'єктів обліку, які дозволяють забезпечити об'єктивність та достовірність облікової інформації, а також процедури їх обрання; обґрунтування потреби створення резервів і забезпечень; підходи до формування управлінської бухгалтерської звітності, показники якої відповідають індикаторам стану економічної безпеки суб'єкта господарювання; принципи та підходи до захисту облікової інформації та закріплення рівнів доступу до облікової інформації тощо.

Висновки. Система бухгалтерського обліку в умовах економічної турбулентності, ускладнення управлінських та операційних процесів, посилення конкурентної боротьби залишається домінантним постачальником релевантних даних для прийняття управлінських рішень у сфері забезпечення прийнятного стану економічної безпеки суб'єкта господарювання. Поряд з виконанням бухгалтерським обліком базової інформаційної функції його також необхідно розглядати як інструмент зміцнення економічної безпеки суб'єкта господарювання, що реалізується через комплексну та системну взаємодію основних організаційних об'єктів досліджуваної інформаційної системи, облікової політики, професійної компетенції облікових

працівників, сучасного інформаційно-технічного програмного забезпечення тощо. Базові принципи функціонування системи бухгалтерського обліку вказують на виконання нею захисної функції та залежність її реалізації від проведених організаційних заходів. Особливості організації бухгалтерського обліку впливають на рівень економічної безпеки суб'єкта господарювання через розподіл повноважень та відповідальності між обліковими працівниками, організаційну структуру

облікового підрозділу, обрану форму організації та ведення бухгалтерського обліку, прийняті до застосування способи визнання, методи оцінки та підходи до класифікації об'єктів обліку, професійну компетентність та етику облікових працівників, розроблені та затверджені внутрішні регламенти, програмне забезпечення, що використовується для виконання облікових завдань, плани розвитку системи бухгалтерського обліку тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Боса І. Ю. Етимологія поняття «економічна безпека підприємства». *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6. Т. 2. С. 300–308.
2. Штулер І. Ю., Шевченко Д. В. Сутність економічної безпеки та її система правління. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. Вип. 11 (233). С. 59–71.
3. Фурсова В. А., Фурсов І. В., Фрунза С. А. Концепції зміцнення економічної безпеки взаємодії суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3847> (дата звернення: 20.10.2025).
4. Дейнега І. О., Пиртко М. С. Економічна безпека підприємства: зміна парадигми. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. Випуск 4(19). С. 124–130.
5. Городянська Л. В., Цюкало Л. В. Інформаційна безпека суб'єктів малого підприємництва в умовах цифровізації. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2021. № 70. С. 105–114.
6. Дейнега О. В., Дейнега І. О. Ентропія в діяльності підприємства: суть та основні підходи до оцінювання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика*. 2018. № 892. С. 56–63.
7. Фісуненко П. А. Забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність, принципи, функції, методи, засоби. *Економічний простір*. 2019. № 152. С. 176–203.
8. Фісуненко П. А., Булеев Ю. С. Класифікація ризиків цифрової трансформації підприємств у контексті економічної безпеки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. Вип. 3(18). С. 203–213.
9. Микитенко Т. В., Петровська І. О., Рогов П. Д., Гаркуша А. О. Проблеми інформаційної безпеки суб'єктів господарювання в Україні та можливі шляхи їх вирішення в сучасних умовах. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського*. 2016. № 2(57). С. 24–31.
10. Коваленко О. В. Підходи до визначення поняття економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 1. С. 65–72.
11. Олійник Т. І. Економічна безпека суб'єкта господарювання: сутність та підходи до визначення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 18. С. 42–46.
12. Пілецька С. Т., Коритко Т. Ю., Кравчук Н. М. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1(42). С. 64–69.
13. Василішин С. І. Обліково-аналітичне управління аграрними підприємствами в системі ризиків та загроз економічної безпеки: монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 419 с.
14. Burlan S. A., Katkova N. V. (2019). Accounting and Analytical Support for Economic Security in Today's Business Environment. *The Problems of Economy*, no. 1, pp. 184–190.
15. Мельничук І. В., Фрицький В. І., Дубчак О. І. Роль обліку та звітності в системі управління економічною безпекою підприємства в кризових умовах. *Бізнес Інформ*. 2024. № 5. С. 236–243.
16. Замлинський В. А., Волошина О. В., Степаненко С. В. Облікова політика і економічна безпека в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 56–61.
17. Дорошенко О. О., Вашай Ю. В., Якимчук А. Ю. Інформація системи бухгалтерського обліку як підґрунтя оцінки показників економічної безпеки реального сектору економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. Вип. 35. С. 106–111.
18. Широкопояс О. Ю. Організація ведення бухгалтерського обліку послуги у сфері безпеки бізнесу. *Економічний простір*. 2020. № 157. С. 111–117.
19. Гудзенко Н. М., Шевчук О. Д. Особливості організації бухгалтерського обліку та контролю у забезпеченні економічної безпеки підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 810–815.
20. Бондарчук Н. В., Васильєва Л. М. Роль обліку у забезпеченні економічної безпеки підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 9(49). С. 489–493.

REFERENCES

1. Bosa I. Iu. (2022). Etymolohiia poniattia "ekonomichna bezpeka pidpriemstva" [Etymology of the concept "economic security of the enterprise"]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of Khmelnytskyi National University*, vol. 6(2), pp. 300–308. (in Ukrainian)
2. Shtuler I. Iu. & Shevchenko D. V. (2020). Sutnist ekonomichnoi bezpeky ta yii systema upravlinnia [The essence of economic security and its management system]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual Problems of Economics*, vol. 11(233), pp. 59–71. (in Ukrainian)

3. Fursova V. A., Fursov I. V. & Frunza S. A. (2024). Kontseptsii zmitsnennia ekonomichnoi bezpeky vzaiemodii subiektiv hospodariuvannia [Concepts of strengthening the economic security of interaction between business entities]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 61. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3847> (accessed October 20, 2025).
4. Deineha I. O. & Pyrtko M. S. (2025). Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: zmina paradyhm [Economic security of the enterprise: a paradigm shift]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka – Digital Economy and Economic Security*, vol. 4(19), pp. 124–130. (in Ukrainian)
5. Horodianska L. V. & Tsiukalo L. V. (2021). Informatsiina bezpeka subiektiv maloho pidpriemnytstva v umovakh tsyfrovizatsii [Information security of small business entities in the conditions of digitalization]. *Zbirnyk naukovykh prats Viiskovoho instytutu Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Collection of scientific papers of the Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, vol. 70, pp. 105–114. (in Ukrainian)
6. Deineha O. V. & Deineha I. O. (2018). Entropiia v diialnosti pidpriemstva: sut ta osnovni pidkhody do otsiniuvannia [Entropy in the activity of the enterprise: essence and basic approaches to evaluation]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". Lohistyka – Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Logistics*, vol. 892, pp. 56–63. (in Ukrainian)
7. Fisunen P. A. (2019). Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: sutnist, pryntsypy, funktsii, metody, zasoby [Ensuring economic security of the enterprise: essence, principles, functions, methods, tools]. *Ekonomichniy prostir – Economic Scope*, vol. (152), pp. 176–203. (in Ukrainian)
8. Fisunen P. A. & Bulieiev Yu. S. (2025). Klyasifikatsiia ryzykiv tsyfrovoy transformatsii pidpriemstv u konteksti ekonomichnoi bezpeky [Classification of risks of digital transformation of enterprises in the context of economic security]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka – Digital Economy and Economic Security*, vol. 3(18), pp. 203–213. (in Ukrainian)
9. Mykytenko T. V., Petrovska I. O., Rohov P. D. & Harkusha A. O. (2016). Problemy informatsiinoi bezpeky subiektiv hospodariuvannia v Ukraini ta mozhlyvi shliakhy yikh vyrishennia v suchasnykh umovakh [Problems of information security of business entities in Ukraine and possible ways to solve them in modern conditions]. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen NUOU – Collection of scientific papers of the Center for Military and Strategic Studies of the Ivan Chernyakhovsky National Defense University of Ukraine*, vol. 2(57), pp. 24–31. (in Ukrainian)
10. Kovalenko O. V. (2016). Pidkhody do vyznachennia poniattia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Approaches to defining the concept of economic security of an enterprise]. *Ekonomichniy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii – Economic Bulletin of the Zaporizhzhia State Engineering Academy*, vol. 1, pp. 65–72. (in Ukrainian)
11. Oliinyk T. I. (2019). Ekonomichna bezpeka subiekta hospodariuvannia: sutnist ta pidkhody do vyznachennia [Economic security of a business entity: essence and approaches to definition]. *Investysii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, vol. 18, pp. 42–46. (in Ukrainian)
12. Piletska S. T., Korytko T. Yu. & Kravchuk N. M. (2022). Mekhanizm zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Mechanism of ensuring economic security of the enterprise]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, vol. 1(42), pp. 64–69. (in Ukrainian)
13. Vasylyshyn S. I. (2020). *Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia ahrarnymy pidpriemstvamy v systemi ryzykiv ta zahroz ekonomichnoi bezpeky: monohrafiia* [Accounting and analytical support for management of agricultural enterprises in the system of risks and threats to economic security: a monograph]. Kharkiv: Drukarnia Madryd. (in Ukrainian)
14. Burlan S. A. & Katkova N. V. (2019). Accounting and Analytical Support for Economic Security in Today's Business Environment. *The Problems of Economy*, vol. 1, pp. 184–190.
15. Melnychuk I. V., Frytskyi V. I. & Dubchak O. I. (2024). Rol obliku ta zvitnosti v systemi upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva v kryzovykh umovakh [The role of accounting and reporting in the management system of economic security of the enterprise in crisis conditions]. *Biznes Inform – Business Inform*, vol. 5, pp. 236–243. (in Ukrainian)
16. Zamlynskyi V. A., Voloshyna O. V. & Stepanenko S. V. (2024). Oblikova polityka i ekonomichna bezpeka v systemi upravlinnia pidpriemstvom [Accounting policy and economic security in the enterprise management system]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 9(1), pp. 56–61. (in Ukrainian)
17. Doroshenko O. O., Vashai Yu. V. & Yakymchuk A. Yu. (2019). Informatsiia systemy bukhhaltenskoho obliku yak pidhruntia otsinky pokaznykiv ekonomichnoi bezpeky realnoho sektoru ekonomiky [Information of the accounting system as a basis for assessing the economic security indicators of the real sector of the economy]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University*, vol. 35, pp. 106–111. (in Ukrainian)
18. Shyrokopoi O. Yu. (2020). Orhanizatsiia vedennia bukhhaltenskoho obliku posluhy u sferi bezpeky biznesu [Organization of accounting of services in the field of business security]. *Ekonomichniy prostir – Economic Scope*, vol. 157, pp. 111–117. (in Ukrainian)
19. Hudzenko N. M. & Shevchuk O. D. (2017). Osoblyvosti orhanizatsii bukhhaltenskoho obliku ta kontroliu u zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Features of the organization of accounting and control in ensuring the economic security of enterprises]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, vol. 17, pp. 810–815. (in Ukrainian)
20. Bondarchuk N. V. & Vasylieva L. M. (2017). Rol obliku u zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [The role of accounting in ensuring economic security of the enterprise]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*, vol. 9(49), pp. 489–493. (in Ukrainian)

Стаття надійшла: 29.10.2025

Стаття прийнята: 27.11.2025

Стаття опублікована: 26.12.2025